

УДК 351.82

DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.3.14>

П. С. Покатаєв

доктор наук з державного управління, професор,
перший проректор
Класичного приватного університету
<https://orcid.org/0000-0003-3806-2197>

І. О. Щebetун

аспірант кафедри публічного управління та землеустрою
Класичного приватного університету, м. Запоріжжя

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ЧИННИХ ЕКОНОМІЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В статті проаналізовано звіти Міністерства економіки України про функціонування сфери публічних закупівель та звіти Рахункової палати щодо їх аналізу за період 2019–2023 років. Наведено та надано аналіз показникам функціонування системи публічних закупівель протягом 2019–2023 років. Надано оцінку ефективності системи оподаткування з огляду включення України до антирейтингу податкових систем світу. Визначено основне суперечливе питання у розрізі накладення штрафних санкцій. Охарактеризовано найбільш масштабні програми надання суб'єктам підприємства державної фінансової підтримки. Визначено оптимальність методів державного регулювання цін. Проаналізовано звіти Міністерства економіки щодо реалізації Державних цільових програм за період 2019–2020 років.

Проведений аналіз економічних інструментів державного регулювання підприємства в умовах невизначеності і кризи, пов'язаних з військовою агресією РФ, засвідчив, що використання більшої їх частки є не ефективним. Державні закупівлі характеризуються зменшенням показника середньої кількості пропозицій на торгах, суперечливістю звітних даних щодо статистичних підсумків функціонування сфери публічних закупівель та відсутністю результатів комплексного економічного аналізу створення конкурентного середовища. Податкова система є неузгодженою і суперечливою, характеризується значним навантаженням на фонд оплати праці, значним корупційним та адміністративним навантаженням процесу збирання податків. Система штрафних санкцій для суб'єктів підприємства не має чітких критеріїв їх встановлення, що унеможливорює забезпечення пропорційності та співмірності штрафів. Встановлення граничних і фіксованих цін зменшує платоспроможність товаровиробників. Планування і реалізація Цільових державних програм носять формальний характер, програми не мають чіткого спрямування на вирішення проблем, не забезпечені відповідним методичним супроводом, а державні замовники порушують терміни подання звітності і не залучають громадськість до здійснення відповідного контролю.

Метою статті є оцінка ефективності застосування економічних інструментів державного регулювання підприємства прямої дії в умовах нестабільності і кризи.

Ключові слова: економічні інструменти державного регулювання, державні закупівлі, податкова система, податкові пільги, штрафи, граничні ціни, державна фінансова підтримка, Цільові державні програми.

Постановка проблеми. Національна економіка України третій рік поспіль функціонує в умовах повномасштабної війни. Не дивлячись на попередній багаторічний досвід реалізації економічної

діяльності в умовах нестабільності і економічних криз, вітчизняні підприємства стикнулись з важкими і непередбачуваними труднощами, пов'язаними з руйнуванням основних засобів виробництва,

логістичних схем, відтоком людських ресурсів, нестачею фінансових і інвестиційних ресурсів. В таких умовах від ефективності антикризових заходів держави залежать не тільки результати підприємницької діяльності, а й виживання більшості підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика ефективного застосування економічних інструментів державного регулювання підприємницької діяльності є сферою наукових пошуків багатьох українських науковців, серед яких: К. Смирна (оцінка існуючої системи оподаткування в Україні в умовах військової агресії та аналіз її недоліків і проблем) [13], О. Кириєвський (огляд новел Митного кодексу) [6], В. Красуцький (дослідження впливу регулювання цін щодо окремих видів продовольчих товарів на платоспроможність підприємств, що здійснюють їх виробництво та реалізацію) [7], О. Більдін (огляд і аналіз ефективності методів державного регулювання цін) [1], Б. Данилишин (оцінка наслідків монетарної політики НБУ для економіки і країни) [2]. Проте, певний дослідницький інтерес, на нашу думку, являє аналіз ефективності застосування як прямих, так і опосередкованих інструментів антикризового регулювання.

Виклад основного матеріалу. Найбільш поширене застосування наразі мають такі економічні інструменти державного регулювання підприємництва

прямої дії: державні закупівлі, система оподаткування, податкові пільги, штрафні санкції, державна фінансова допомога, державне регулювання цін, реалізація Цільових державних програм.

Державні закупівлі є найбільш впливовим чинником стимулювання і підтримки національного виробника, оскільки держава є найбільш крупним покупцем. Порядок здійснення державних закупівель в Україні було регламентовано 10.04.2014 року Законом «Про здійснення державних закупівель» [11], який втратив чинність у зв'язку з прийняттям 01.08.2016 року Закону «Про публічні закупівлі» [12]. Метою обох Законів було визначено «створення конкурентного середовища у сфері державних закупівель, запобігання проявам корупції у цій сфері, розвиток добросовісної конкуренції». Основними новелами останнього документу є спрямування зусиль на забезпечення ефективного та прозорого здійснення закупівель та адаптування законодавства України до правового спадку Європейського Союзу в межах виконання Угоди про асоціацію.

Протягом 2019–2023 років не спостерігалось чіткої позитивної динаміки кількості організаторів і учасників торгів (табл. 1), що було пов'язано з ускладненням ведення підприємницької діяльності у 2020 році із-за пандемії COVID-19 і у 2022 році із-за повномасштабного вторгнення російської федерації на територію

Таблиця 1

Показники функціонування системи публічних закупівель протягом 2019–2023 років*

По роках	Загальна кількість організаторів, суб'єктів	Кількість учасників, суб'єктів	Різниця суми між очікуваною вартістю закупівель і сумою укладених договорів, млрд грн	Середня кількість пропозицій на торги, од.	Частка конкурентних торгів, %	Частка неконкурентних торгів, %	Вартість закупівель за конкурентними процедурами, млрд грн	Вартість закупівель за неконкурентними процедурами, млрд грн
2019	38 870	266 120	28,0	2,35	18,1	81,8	337,9	243,5
2020	37 905	246 241	47,0	2,31	8,1	91,9	492,1	236,8
2021	34 516	262 110	60,0	1,74	16,7	83,3	761,1	204,8
2022	29 610	184 526	50,0	1,85	7,4	92,6	198,0	286,0
2023	28 302	208 480	38,0	1,42	7,6	92,4	537,9	314,7

*Складено автором на основі [3; 5]

України [5]. На увагу заслуговує суттєве збільшення у кризові періоди (2020, 2022, 2023 роки) частки закупівель, що здійснювались поза межами Електронної системи закупівель (ЕСЗ), тобто за неконкурентними процедурами, а також негативна динаміка показника середньої кількості пропозицій на торгах. Отже, мету щодо створення і розвитку конкурентного середовища у сфері державних закупівель не можна вважати досягнутою.

Більшість із зазначених у звітах Рахункової палати України [3] зауважень до щорічних звітів Міністерства економіки України про результати функціонування системи публічних закупівель пов'язані з відсутністю затвердженої методики аналізу ефективності системи публічних закупівель, що, у свою чергу, унеможлиблює здійснення комплексного моніторингу.

Досліджуючи переваги і недоліки державних закупівель в Україні О. Лаговська, С. Легенчук і С. Свірко [8, с. 59] доходять до висновку, що у цій сфері необхідно запровадити дієві заходи контролю з визначенням відповідальності за неналежне застосування процедур закупівель і невиконання договірних обов'язків. Також автори звертають увагу на необхідність не тільки забезпечити мінімізацію корупційних проявів під час закупівель, а й стимулювання інноваційної активності учасників торгів як це відбувається у країнах ЄС. Погоджуємося з твердженням щодо необхідності посилення заходів контролю і підвищення відповідальності, але піднімати питання інноваційності як чинника конкурентоспроможності продавців вважаємо зарано з огляду на кризовий стан національної економіки.

Отже, не дивлячись на суттєві досягнення щодо подолання корупції у сфері державних закупівель завдяки використанню платформи «Prozorro», система публічних закупівель потребує подальшого вдосконалення у напрямках: методичного забезпечення процесу підготовки щорічних звітів для підвищення якості аналізу фактичних результатів діяльності і прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо діяльності майбутньої, посилення контролю за дотриманням вимог щодо проведення і участі в торгах та посилення відповідальності

за їх порушення, забезпечення більш широкого доступу малого і середнього бізнесу до електронної системи закупівель.

Наступним потужним інструментом державного регулювання підприємницької діяльності є система оподаткування, оскільки вона може виступати як стимулюючим, так і стримуючим чинником економічної активності. На початку повномасштабної війни урядом було запроваджено певні стимулюючі заходи для бізнесу у сфері оподаткування. Проте, у зв'язку з тривалістю військових дій та недостатньою і несвоєчасною допомогою партнерів було прийнято рішення відмовитись від зазначених заходів.

Якщо оцінювати ефективність податкової системи України щодо стимулювання підприємницької активності до початку повномасштабного вторгнення РФ, то така оцінка є незадовільною. За оцінками аргентинської організації «The 1841 Foundation», створеної у 2020 році, Україна за показниками 2020 і 2021 років посіла 5 і 4 місця відповідно у рейтингу найгірших податкових систем (Tax Hell). Як зазначає автор методики, розмір ставок оподаткування не відіграє у ранжуванні провідної ролі, а зайняття верхніх позицій антирейтингу країнам забезпечує низька якість уряду, високий рівень корупції та свободи дій, незадовільне управління економікою та слабкі інституції [15].

Звісно, що рейтинг Tax Hell не висловлює найбільш авторитетну і остаточну думку. Проте, серед найбільш суттєвих недоліків української податкової системи фахівці і підприємці зазначають: неузгодженість та суперечливість податкового законодавства із-за частих і численних зміни та доповнень до законодавчих актів; ускладненість процесів адміністрування податків із-за значної їх кількості [13]; «зайву» гнучкість законодавства, що створює можливість для різного його тлумачення на розсуд представників держави; значне навантаження на фонд оплати праці, що змушує працювати в «тіні» або виплачувати заробітну плату в конвертах; несправедливу систему податку на доходи фізичних осіб; збирання податків ДПС і митницею зі значним корупційним та адміністративним наван-

таженням; використання крупними компаніями ФОП для зменшення податкових відрахувань; скасування податкових пільг [9]. Попри зазначене вище, протягом 2021–2022 років з метою стимулювання секторальних або регіонально орієнтованих інвестицій в Україні було запроваджено декілька пільгових режимів щодо сплати податку на прибуток.

Достатньо дієву підтримку підприємництву забезпечило скасування урядом на початку війни ввізного мита, ПДВ і акцизів на імпорتنі товари. Основною метою цих заходів було забезпечення населення основними продуктами харчування. Проте український бізнес впорався самостійно з цим завданням і у червні 2022 року застосування мита і ПДВ на імпорتنі товари було поновлено. Також з 1 травня 2024 року були поновлені митні перевірки, які скасували на початку війни.

Наприкінці серпня 2024 року Верховною Радою України було прийнято у другому читанні законопроект «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо імплементації деяких положень Митного кодексу Європейського Союзу» [10]. У сфері митного управління передбачено упровадження єдиного вікна та електронного обміну даними (EDI) з країнами ЄС, що спростить митні процедури та забезпечить мінімізацію корупційних ризиків. До 5 червня 2025 року Європейський Союз продовжив дію безмитної торгівлі з Україною, хоча на деякі продукти існують обмеження імпорту. Також безмитна торгівля здійснюється з Канадою і Японією, що є позитивним чинником для розвитку українських підприємств [6].

Перелік чинних штрафних санкцій, що накладаються на суб'єктів підприємництва, визначено декількома законодавчими актами: Господарським кодексом України, Кодексом законів про працю, Податковим кодексом та Законом «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг». Попри те, що у законодавчих актах вказано фіксований розмір штрафів, кожного року (а іноді декілька разів на рік) сума штрафів за порушення законодавства про працю та не встановлення РРО змінюється із-за збільшення базових

показників – мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму. У випадку зі штрафами за не встановлення РРО цей механізм носить опосередкований характер: збільшення доходів громадян призводить до зростання суми оплати товарів і послуг, яка використовується для розрахунку розміру штрафу.

Основним суперечливим питанням у розрізі накладення штрафних санкцій наразі є не розмір штрафів, а процедура їх встановлення, яка повинна мати чітко визначені критерії та забезпечувати пропорційність і співмірність штрафів. Саме відсутність таких критеріїв є недоліком чинного законодавства, що регулює підприємницьку діяльність.

Надання державної фінансової допомоги є суттєвою підтримкою підприємництва. Однією з найбільш масштабних програм у цьому напрямку є програма «Доступні кредити 5–7–9», започаткована Урядом у 2020 році. За даними звіту Рахункової палати, протягом 2021 року на реалізацію Програми використано 3,8 млрд грн, протягом 2022–2023 років та п'яти місяців 2024 року – 30,9 млрд гривень, що є суттєвим зростанням. Пріоритет у наданні допомоги мали: сільськогосподарські товаровиробники, підприємства переробної промисловості; підприємства, що потребували відбудови зруйнованих внаслідок військової агресії основних засобів; підприємства, які на початок війни були розміщені на територіях активних бойових дій [4, с. 4]. Реалізація Програми позитивно відбилася на діяльності банківських установ, які розширили кредитний портфель та підвищили власну прибутковість. Проте, фахівцями Рахункової палати під час проведення аудиту було виявлено певні недоліки реалізації програми, а саме:

- виникнення дефіциту фінансування у розмірі 7,1 млрд гривень станом на 01.01.2024;

- відсутність обліку показників кредитного портфеля;

- чисельні зміни цілей і напрямів Програми протягом бюджетного року, що унеможливили здійснення Фондом розвитку підприємництва середньострокових прогнозів;

– наявність порушень при складанні Мінфіном звітів про виконання паспорта бюджетної програми та наявність у звітах результативних показників, які не були підтверджені офіційною державною статистичною і фінансовою звітністю;

– не виконання Міністерством економіки України завдань щодо визначення напрямів використання бюджетних коштів за договорами кредитування, фінансового лізингу, факторингу, а також визначення видатків на їх фінансування;

– відсутність результативних показників реалізації бюджетних програм та досягнення цілей державної політики щодо розвитку фінансового сектору;

– незадовільний рівень організації і здійснення внутрішнього контролю Мінфіном і Мінекономіки з питань надання державної підтримки суб'єктам підприємництва;

– можливість неправомірної участі суб'єктів підприємництва у Програмі із-за звільнення надавачів державної допомоги під час дії воєнного стану від обов'язку повідомляти Антимонопольний комітет України про надану ними допомогу [4, с. 5].

Отже, основні недоліки реалізації зазначеної програми стосуються питань планування, організації, контролю і звітування, що є суттєвою загрозою для її подальшого виконання, однак позивна роль такої програми для бізнесу несумнівна.

Проєкт Уряду «єРобота» вважається

основною грантовою програмою від держави для стимулювання розвитку бізнесу в умовах війни. У межах проєкту допомога надається як підприємцям-початківцям, так і підприємцям з досвідом. Технічне супроводження проєкту здійснює Портал Дія. Основні напрями, умови отримання і розміри допомоги наведено у табл. 2.

На думку фахівців [16] перевагами грантової державної допомоги є: поява на ринку нових бізнесів, створення додаткових робочих місць та зниження рівня безробіття, зростання обсягів надходжень до державного бюджету у формі податків, зростання показників експорту. З огляду на зручність використання грантової програми можуть відігравати у майбутньому провідну роль у процесах повоєнного відновлення України.

Наступним економічним інструментом державного регулювання підприємництва є регулювання цін, яке має чітке антикризове спрямування. Вплив державного регулювання цін виявляється у короткостроковому зниженні темпів інфляції, зростанні рівня зайнятості та обсягу валового внутрішнього продукту. Але більш тривале їх застосування призводить до падіння інвестиційної і ділової активності, зменшення доходів підприємств. Серед найбільш часто застосовуваних методів цінового регулювання фахівці зазначають: антимонопольне регулювання, політику «прискореної амортизації», державну монополію на виробництво товарів,

Таблиця 2

Напрями, умови отримання і розміри допомоги в межах проєкту «єРобота»*

Напрями	Програма, умови отримання коштів	Розмір допомоги
Мікрогранти, що надаються для створення власного бізнесу	«Власна справа». Обов'язкова умова – створення 1-2 робочих місць	Від 50 до 250 тисяч гривень
Гранти для модернізації та розвитку підприємств сектору переробки	Створення компаній з переробки. Обов'язкова умова – створення 25 робочих місць	До 8 мільйонів гривень
Державне фінансування закладки садів	Створення садів. Площа нового саду має бути не менше ніж 1, і не більше ніж 25 гектарів. Обов'язкова умова – створення робочих місць	Від 140 до 400 тисяч гривень за кожен гектар насаджень
Отримання коштів для розвитку господарств тепличного типу	Компенсація теплиць. Обов'язкова умова – створення робочих місць	До 7 мільйонів гривень
Грантові кошти на реалізацію стартапів, включно з сектором ІТ	Утворення нових компаній та робочих місць в секторі новітніх інформаційних технологій. Обов'язкова умова – створення від 3 робочих місць	До 3,5 мільйонів гривень

*Складено автором на основі [16]

встановлення граничного рівня цін, встановлення фіксованих цін на певні види товарів.

За останні п'ять років уряд застосовував державне регулювання цін два рази. У квітні 2020 року було запроваджено декларування зміни роздрібних цін на більш затребувані продукти харчування, природний газ, електричну енергію, бензин і дизельне паливо, лікарські засоби, антисептики та дезінфекційні засоби, засоби індивідуального захисту. У липні 2023 року на період воєнного стану та трьох місяців після його припинення чи скасування було встановлено граничний розмір торговельної надбавки на рівні 10% для борошна, молока, житньо-пшеничного хліба, батону, яєць курячих, м'яса птиці, соняшникової рафінованої олії та максимальний період здійснення розрахунків (десять календарних днів) за гречану крупу, цукор-пісок, макаронні вироби, масло вершкове, воду мінеральну негазовану.

Вважаємо такі заходи обґрунтованими та доцільними. Проте, підтримуємо думку фахівців галузі права, що більш оптимальними методами регулювання цін є реалізація антимонопольної політики [7] та корегування ставки ПДВ [1], оскільки вони не зменшують платоспроможність виробників.

Відповідно до інфографіки Міністерства економіки України [14], у 2019 році економічне спрямування мали чотири Цільові державні програми, у 2020 році – три програми. При цьому обсяги фінансування у 2020 році були більшими в 2,4 рази. У науково-технічному напрямку протягом обох років виконувались роботи за однією Державною цільовою програмою і обсяги її фінансування також мали позитивну динаміку (рис. 1).

У висновках (які є абсолютно ідентичними для 2019 і 2020 років) укладачі інфографіки зазначили, що Державні цільові програми є «формальними документами про наміри щось зробити»; в основу планування і використання державних коштів не покладено принцип пріоритетності вирішення проблеми; прогнозні обсяги фінансування не узгоджуються з реальними фінансовими можливостями; програми не містять методики оцінки ефективності

їх виконання; державні замовники формально підходять до розроблення і виконання програм, недотримують строків подання звітності, подають інформацію не в повному обсязі та не за всіма виконавцями; з боку громадськості контроль виконання програм відсутній [14].

ФАКТИЧНИЙ РОЗПОДІЛ ДІП ПО СПРЯМОВАНІСТІ				ФАКТИЧНИЙ РОЗПОДІЛ ДІП ПО СПРЯМОВАНІСТІ			
Кількість	Спрямованість	Фінансування, млрд. грн.	Частка від загального фінансування, %	Кількість	Спрямованість	Фінансування, млрд. грн.	Частка від загального фінансування, %
4	Соціальні	10,61	19	4	Соціальні	9,97	8,9
4	Економічні	40,75	73,15	3	Економічні	98,40	87,9
2	Екологічні	3,39	6,1	2	Екологічні	3,42	3,1
0	Оборонні	0,00	0	0	Оборонні	0,00	0
1	Науково-технічні	0,0602	0,10	1	Науково-технічні	0,143	0,13
1	Інші	0,96	1,72	0	Інші	0,00	0
2019 рік				2020 рік			

Рис. 1. Фактичний розподіл Державних цільових програм по спрямованості у 2019–2020 роках*

*Складено автором на основі [14]

Таким чином, можна підсумувати, що до найбільш дієвих економічних інструментів державного регулювання підприємництва, що здійснюють прямий вплив на його розвиток, наразі можна віднести: пільговий режим сплати податку на прибуток, використання безмитної торгівлі з деякими країнами (Євросоюз, Канада, Японія), надання державної фінансової допомоги через програму «Доступні кредити 5-7-9» та проєкт «ЄРобота». До неефективних інструментів регулювання прямої дії належать: державні закупівлі, система оподаткування, процедура встановлення штрафних санкцій, державне регулювання цін.

Висновки і пропозиції. Проведений аналіз економічних інструментів державного регулювання підприємництва в умовах невизначеності і кризи, пов'язаних з військовою агресією РФ, засвідчив, що використання більшої їх частки є не ефективним. Державні закупівлі характеризуються зменшенням показника середньої кількості пропозицій на торгах, суперечливістю звітних даних щодо статистичних підсумків функціонування сфери публічних закупівель та відсутністю результатів комплексного економічного аналізу створення конкурентного середовища. Податкова система є неузгодженою і суперечливою, характе-

ризується значним навантаженням на фонд оплати праці, значним корупційним та адміністративним навантаженням процесу збирання податків. Система штрафних санкцій для суб'єктів підприємництва не має чітких критеріїв їх встановлення, що унеможливає забезпечення пропорційності та співмірності штрафів. Встановлення граничних і фіксованих цін зменшує платоспроможність товаровиробників. Планування і реалізація Цільових державних програм носять формальний характер. Наведені недоліки у застосуванні економічних інструментів регулювання підприємництва необхідно усунути шляхом розроблення відповідних управлінських та економічних заходів.

Список використаної літератури:

1. Більдін О. Цінне регулювання. *Юридична практика*. 2021. № 25-26 (1226-1227). URL: <https://pravo.ua/articles/tsinne-rehuliuвання/> (дата звернення 26.10.2024).
2. Данилишин Б. Монетарна політика НБУ: наслідки для економіки і країни. 10 травня 2024. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2024/05/10/713511/> (дата звернення 28.10.2024).
3. Звіти Рахункової палати. URL: <https://rp.gov.ua/FinControl/FinReports/> (дата звернення 20.10.2024).
4. 83віт про результати аудиту ефективності на тему «Державна фінансова підтримка бізнесу в умовах воєнного стану». Київ: Рахункова палата, 2024. 60 с. https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2024/42-2_2024/Zvit_42-2_2024.pdf URL: (дата звернення 24.10.2024).
5. Звіти сфери публічних закупівель. Міністерство економіки України. URL: <https://me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=ca5d0012-c7f9-4750-b1f8-cf5550ecb270&tag=Zviti> (дата звернення 20.10.2024).
6. Кириєвський О. Що слід врахувати українським компаніям у митній сфері у 2024 році? 5 липня 2024. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/228896_shcho-sld-vrakhuvati-ukranskim-kompanyam-u-mitny-sfer-u-2024-rots (дата звернення 24.10.2024).
7. Красуцький В.В. Вплив регулювання цін щодо окремих видів продовольчих товарів на платоспроможність підприємств, що здійснюють його виробництво та реалізацію. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 4. С. 252-256. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-4/58> URL: http://www.lsej.org.ua/4_2024/60.pdf (дата звернення 26.10.2024).
8. Лаговська О.А., Легенчук С.Ф., Свірко С.В. Державні закупівлі в Україні: аналіз переваг і недоліків. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2021. Вип. 2 (49). С. 56-60. DOI: [http://dx.doi.org/10.26642/pbo-2021-2\(49\)-56-60](http://dx.doi.org/10.26642/pbo-2021-2(49)-56-60). URL: <https://eztuir.ztu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/7925/1/8.%20Лаговська.pdf> (дата звернення 21.10.2024).
9. «Податкове пекло»: чи дійсно Україна має одну з найгірших податкових систем у світі. Мінфін. 26 жовтня 2023. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2023/10/26/114960527/> (дата звернення 23.10.2024).
10. Про внесення змін до Митного кодексу України щодо імплементації деяких положень Митного кодексу Європейського Союзу: Закон України від 22.08.2024 № 3926-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3926-IX#Text> (дата звернення 24.10.2024).
11. Про здійснення державних закупівель: Закон України від 10.04.2014 № 1197-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1197-18#Text> (дата звернення 20.10.2024).
12. Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015 № 922-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text> (дата звернення 20.10.2024).
13. Смирна К. Основні проблеми системи оподаткування України. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-132>. <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3485/3414> (дата звернення 23.10.2024).
14. Стан виконання державних цільових програм у 2019 році. Київ: Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, 2020. 7 с. URL: <https://me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=DerzhavniTsiloviProgrami> (дата звернення 26.10.2024).
15. Україна потрапила у новостворений список країн, які називають податковим пеклом. 25 Жовтня 2023. URL: <https://fintechinsider.com.ua/ukrayina-potrapiyla->

u-novostvorennyj-spysok-krayin-yaki-nazyvayut-podatkovym-peklom/ (дата звернення 21.10.2024).

16. Які державні програми та гранти існують для українського бізнесу. 22 лютого

2024 p. URL: <https://blog.youcontrol.market/iaki-dierzhavni-proghrami-ta-ghranti-isnuiut-dlia-ukrayinskogho-bizniesu/> (дата звернення 27.10.2024).

Pokataiev P., Shchebetun I. Assessment of the efficiency of current economic tools of state regulation of business activities

The article analyzes the reports of the Ministry of Economy of Ukraine on the functioning of the sphere of public procurement and the reports of the Accounting Chamber on their analysis for the period 2019-2023. An analysis of performance indicators of the public procurement system during 2019-2023 is given and provided. An assessment of the effectiveness of the taxation system is provided in view of Ukraine's inclusion in the anti-rating of the world's tax systems. The main controversial issue regarding the imposition of fines has been determined. The most large-scale programs of providing business entities with state financial support are characterized. The optimality of the methods of state price regulation has been determined. The reports of the Ministry of Economy on the implementation of State target programs for the period 2019-2020 were analyzed.

The analysis of the economic instruments of state regulation of entrepreneurship in the conditions of uncertainty and crisis associated with the military aggression of the Russian Federation proved that the use of a greater share of them is not effective. Public procurement is characterized by a decrease in the average number of bids at auctions, inconsistencies in reported data regarding the statistical results of the public procurement sphere, and the lack of results of a comprehensive economic analysis of the creation of a competitive environment. The tax system is inconsistent and contradictory, characterized by a significant burden on the payroll fund, significant corruption and administrative burden of the tax collection process. The system of fines for business entities does not have clear criteria for their establishment, which makes it impossible to ensure proportionality and proportionality of fines. The establishment of marginal and fixed prices reduces the solvency of producers. The planning and implementation of Targeted state programs are formal in nature, the programs do not have a clear direction to solve problems, are not provided with appropriate methodical support, and state customers violate the deadlines for submitting reports and do not involve the public in the implementation of appropriate control.

The purpose of the article is to evaluate the effectiveness of the application of economic tools of direct action state regulation of entrepreneurship in conditions of instability and crisis.

Key words: *economic instruments of state regulation, state procurement, tax system, tax benefits, fines, marginal prices, state financial support, targeted state programs.*